

skem in družih kronovinah našteje jih skupaj blizo 6 milijonov in 530.000. O njih pravi, da noben narod v Avstriji ni bolji Avstrijan kakor česki; propad Avstrije bil bi pa tudi propad Čehov, kajti ločeni od družih Slovanov živé krog in krog obdani od Nemcev, v Nemčiji pa bi se sčasoma tako gotovo potopili kakor vsi Slovani, ki so stanovali ali še stanujejo v nemških pokrajinah. Čehi se radi stavijo na čelo avstrijskim Slovanom, so najhuji nasprotniki dvalizma, in hočejo enotni zastop cele avstrijske države v skupnem državnem zboru. Po pravici jih je hudo razžalil po Schmerlingovi februarški ustavi umetno skovani volilni red za deželni zbor, kajti Čehi, katerih na Pemskem so tri petine, na Moravskem pa tri četrtine, so po tem volilnem redu v deželnih zborih v manjšini! Ni čuda tedaj, ker vidijo po krivičnih potih nemško gospodstvo na čelu Cislajtanije, da so slovó dali deželnemu in državnemu zboru.

Poljakov našteva 2 milijona in 328.000 (v Galiciji sami jih je 2 milijona in 184.000); o njih pravi Fischhof, da jih zmirom le vodi ena ideja, ena želja: nekdanje samostojno poljsko kraljestvo. Oni so prijatelji dvalizma zato, ker od magjarskega in dunajskega državnega zbora za to svojo idejo več koristi pričakujejo kakor od državnega zbora dunajskega, v katerem bi Slovani večino imeli. Poljak je zmirom le Poljak, a ne Slovan.

Rusinov je okoli 3 milijone skupaj (v Galiciji sami jih je 2 milijona in 300.000). Rusini so bratje Poljakov, toda njihovi hudo sovražni bratje so; česar Poljak želi, noče Rusin, in kar Rusin hoče, noče Poljak. Rusini se po veri in narečji ločijo od Poljakov; od leta 1865. se Rusinom po vladi in Poljaci velika krivica godí; zato nekdanj najvernejši narod avstrijski oči obrača v Rusijo.

Slovencev našteva skupaj 1 milijon in 200.000, in sicer na Kranjskem 420.000, na Štajarskem 400.000 na Koroškem 100.000, na Primorskem 220.000, na Hrvaškem in Ogerskem 60.000. O Slovencih pravi Fischhof, da nimajo take zgodovinske preteklosti za seboj kakor Poljaki in Čehi, al srčno kažejo na svojo sijajno prihodnost; oni nimajo velikih preddedov, al nadjajo se slavnih unukov; po Nemcih in Italijanih mnogo trpijo; al čudovita osoda si je ravno Slovenca, tega drobnega sinčka matere Slave, izvolila, da kadaj svoje slovanske brate maščuje nad nemško silovitostjo. V deželnem zboru kranjskem — pravi Fischhof dalje — kjer so Slovenci v večini, posnemajo (?!) *) svoje nemške izglede (prejšnjo nemško večino) z ono komično resnobo, ktera bila bi smešna, ako ne bi bila žalosten dokaz kratkovidnosti avstrijske notranje politike. Ta mladostna sila tega narodiča pa nas ne sme motiti, da ne bi videli važnosti njegove, kajti Slovenci so jedro našega primorja, kjer le ob bregovih bivajo Italijani; ako se pametno ž njimi ravná, so močna trdnjava proti lahonstvu, in vrh tega morejo kedaj Avstriji velika pomoč biti v ilirskem trijaku.

Italijanov je dandanes v Avstriji malo; le na jadranskem pobrežji in v južnem Tirolskem jih je skupaj 587.000, in sicer 55.000 v Dalmaciji, 184.000 v Istri, na Goriškem, Gradiški in Tržaškem, 348.000 pa na južnem Tirolskem. Lahoni (italijanissimi) avstrijski tedaj niso Avstriji več nevarni.

Rumunov je v Bukovini komaj 200.000, več pa jih je v Erdelji in južno-izhodnih županijah Ogerskega, namreč poltretji milijon. Magjari stiskajo Rumune tako, da še svojega zastopa nimajo. Ta magjarska napaka pa je kriva, da imajo Rumuni sočutje do svojih bratov,

ki v Vlahiji pod lastnim knezom uživajo svobodno gibanje. Ako bije kedaj ura nevarnosti, lahko se obrnejo Rumunci, naslonjeni na sobrate svoje v Vlahiji, zoper Avstrijo. (Kon. prih.)

Slovstvene stvari.

Vabilo v družbo sv. Mohora za l. 1870.

Približal se je zopet čas, da se prične nabira in vpisovanje udov za družbo sv. Mohorja. Družbin odbor tedaj vabi vse Slovence brez razločka stanu, spola in starosti, da pristopijo tudi za leto 1870. v prav obilnem številu; vsi dosedanji družniki naj družbi ostanejo zvesti in jim naj se pridruži po vseh slovenskih pokrajinah mnogo novih.

Letos je štela družba sv. Mohorja blizo 14.000 udov, ki so dobili vsak po 7 knjig za majhen donesek 1 gold. na leto; blizo 100.000 družbinih knjig je romalo letos med slovensko ljudstvo, da sejejo po raznih stranéh mile domovine seme lepih nauk in koristnih znanosti. Naj število udov tudi prihodnje leto tako veselo naraste, kakor se je množilo dozdej od leta do leta. Naj bi kmalu ne bilo slovenske vasi, v kateri ne bi imela družba vsaj nekaj družnikov!

Družbin odbor ponavlja zato že znano prošnjo in prosi ter prosi vse domorodce, posebno vse dekanjske in farne predstojnike, da se ne vtrudijo družbo sv. Mohora v novo svojim faranom priporočevati in da tudi prihodnje leto blagovoljno prevzamejo nabiro udov in razpošiljatev družbinih bukev.

Kolikor večje bode število udov, toliko več se bode moglo tudi za l. 1870. raznih knjig na svitlo dati. Za zdaj se dá na znanje, da prejmo družniki prihodnje leto: a) „Življenje svetnikov“, 5. snopič s podobami; b) povest: „Žalost in veselje“, spisal Andrejčekov Jože; c) „Domače in tuje živali“, 3. snopič (ptice); d) gospodarsko delo: „Poljedelstvo“, in „Koledarček“ za 1871. leto; tiskale se bodo omenjene knjige v 16. do 17.000 iztisih.

Pri oglaševanju naj se blagovoljno pomni to-le:

1. Nabira za prihodnje leto se sklene z zadnjim dnevom marca 1870. 2. Letnina za vsako osebo ali vstanova iznaša 1 gold.; dosmrtnina za posebne osebe, kakor tudi za farne in šolske bukvarnice (hiše ali cele družine se vprihodnje ne sprejemajo več za dosmrtno ude) 15 gold. na enkrat ali pa po 8 gold. dvakrat v teku enega leta. Na oglasila brez denarja se ne more ozir jemati. 3. Kdor prvič v družbo stopi, ta naj izrečno pové, da je nov družnik; imena naj se zapišejo razločno in sicer iz vsake fare zapored. Tudi dosmrtni udje naj se vsako leto vpišejo, da se njih imé pri tolikej množici ne spregleda. Lepo prosimo število udov in zadnjo pošto na čelu vpisovanjskih pol zaznamovati. Imena družnikov naj se pošiljajo z denarjem vred pod naslovom „Družba sv. Mohora“ v plačanih listih v Celovec vsaj do 1. aprila l. 1870. 4. Kdor izmed novih udov želi s knjigami prihodnjega leta prejeti tudi kak snopič doslej izdanega „Življenja svetnikov“ ali „Kristusovega življenja“, ta naj pošlje z letnino vred za vsak (1. 2. 3. in 4.) snopič „Življenja svetn.“ po 50 kr. za I. in II. snopič „Krist. življ.“ pa 40 kr. Kdor pa noče čakati nove razpošiljatve družbinih bukev: dobi vse te knjige po nekaj višej ceni tudi po knjigarnicah. — Prečastita duhovščina in tudi drugi domorodci! Vaša veljavna beseda in priporočba je največ pripomogla, da je družba sv. Mohora tako krepke korenine pognala med slovenskim ljudstvom. Vam naj bo priporočena tudi v prihodnje leto, ostanite jej tudi za naprej z besedo in djanjem krepki podpor-

*) Edine te vrstice bile bi dopisniku v „Slov. Nar.“ lahko pričale, da Fischhof Slovencev ni popisoval po pismih dr. Tomanovih. Vred.

niki našemu milemu narodu v časni in večni prid. —
Priporočamo tudi prav lepo nabiro za Janežičev
spominek!

V Celovcu 10. decembra 1869.

Družbin odbor.

Slovansko slovstvo.

* „Jezičnika“ ali „pomenki o slovenskem pisanji“, ki ga spisuje prof. J. Marn, prišlo je 7. leto na svitlo. Ta tečaj nadaljuje slovarček od črke **L** (z besedo „lagvica“) in sega do črke **R** (do besede „raka“). Zvezki 6. 7. in 8. v tej obliki bodo tedaj slovarček, ki bode po Miklošičevem staroslovenskem slovarju dobro razložil in razjasnil marsiktero staro in novo besedo tudi novoslovenskim pisateljem. Ker smo si v svesti, da bodo oni, ki imajo že prejšnje zvezke tega zanimivega učnega dela v rokah, radi segli tudi po tem najnovejšem tečaju, zato jim naznanjamo, da tudi „Jezičnika“ 7. leto se nekoliko natisov dobiva pri gosp. spisovatelju.

* „Correspondance slave“ — tako se imenuje časopis, ki izhaja v Pragi dvakrat na teden in zagovarja v francoskem jeziku interese posebno avstrijskih Slovanov. Akoravno se posebno ozira na Čeho-Slovane, opazuje in brani tudi druge Slovane. Ta časopis je nam še posebne važnosti zato, da izhaja v jeziku, ki ga celi izobraženi svet govori; mi Slovani smo imeniten narod, ki ima še veliko prihodnost, zato treba, da ves svet pozna naše razmere, naše reve, kajti iz poznanja izvira sočutje, in iz sočutja pripomoč. Ker pa je francoski jezik prvi jezik na svetu, po katerem vsaka stvar gré križem po svetu, tedaj je očitna velika važnost časniku „Correspondance slave“ za nas Slovane. Treba tedaj, da ga tudi Slovenci podpiramo; zato naj bode vsem francoskega jezika zmožnim Slovencem živo priporočen. Cena mu je za celo leto 12 gold., na četrto leta 3 gold. Naroča se v Pragi (v Ružovih ulicah št. 952).

Vrtec lepoznavski.

Zaklad na Hudem polji.

Golak je vrh najviši kedanjih Belih gor,
Pod njim na vzhodnji strani ravnina, polje skor;
Kmet „Hudo polje“ pravi jej še današnji dan,
In ne stori stopinje na njo, če ni prigan.

Če prašaš ga: Kaj plašiš ravnine krasne se?
Pokaže grobljo s prstom, rekoč: Te strah me je,
Na njej v slednjem ščipu, če jasne so noči,
Velika, bela žena zamišljena sloní.

Pred njo je prt razgrnjen, na njem srebrá, zlatá,
Da ž njima otovoril bi konja petkrat dva;
Pa veš, da dotakniti se ju le tisti sme,
Ki, kaj pohlep, zavid je, še čisto nič ne vé.

Gorjé mu pa, ki ena teh strast mu v srci tli,
In bliža se zakladu, ki ona ga suší,
Pohlevna, krotka zdajci postane srden zmaj,
Ki mahoma požrè ga, če ne zbeží nazaj.

Glej! tam nad Mrzlo rupo, kjer pustih podrtín
Več ko desetkrat sto let ovija se bršlín,
Je grad bil, lep in trden, lastnik njegov bogat,
Da para bi mu hodil zastonj po svet' iskat.

Pod gradom pa je bila lesena kočica,
V njej vdova zapuščena in otročiča dva;
Pred njo vrtiček, da bi ti ga zakrila dlan,
Za njo pa hlevce, kozi edini še tesan.

Pri tem imetji, vem, da si misli marsikdo,
Je pač pogosto vsega družini manjkalo;
Al skriuja hrane polne, po koči čedno vse,
Pričuje, da nobeden ne ve, kaj reva je.

Grajščak v zidovji svojem si belil je glavó,
Kje jemlje vdova hrano, vse drugo tak lepó;
Vrtiček ino koza, če še po sreči gré,
Ne neseta jej tega, mož modri dobro vé.

En dan gredoč iz gozda pred vdovo postojí,
Jej vošči srečo, ter jej omeni, da želí
Izvedeti, kje vendar zakladi jej cvetó,
Da brani reve sebe in svoje vse lahkó.

In ona, ki pohlepa, zavida ne pozná,
Pové iz srca rada, kje je dobrotnica,
Ki jih tak brhko hrani, in to že mnogo let,
Da hranjenim se čudi prav ves ondotni svet.

Na Hudem polji, pravi, vam groblja znana je,
Sicer je druge strah je, al mene nikdar ne;
Tje grem o slednjem ščipu, in to ob polnoči,
Poprosit bele žene, ki tam na njej sloní.

Prijazna mi da vselej al srebra al zlatá,
Ker vé, da ga bo treba do ščipa družega;
Tam mi cvetó zakladi, in to že mnogo let,
Da branim reve kočó, in čudi se mi svet.

Ko slepec bi spregledal, bi bolj vesel ne bil,
Mim tega bogatina, da je iz nje izvil,
Kar davno že in hlepno je želel vedeti,
In mu ni dalo spati že toliko nočí.

Nemiren se sprehaja pred gradom drugi dan,
Ko jame se mračiti, strmí pa v ono stran,
Kjer vé, da izzad hribov mu prisijalo bo
Čez neke ure ščipa srebernega koló.

Ko vse vse mu prisije, in svitile so stezé,
Nevtegoma napravi se h groblji, ino gré
Tak urno, da bi menil, da nese ga vihár,
Ker se bojí muditi, in bo dvanajst lih kar.

Prispevši na ravnino zagleda kupa dva,
Ki se ko dva plamena ponoči svetita,
Da eden zgol srebro je, in eden pa zlató,
Ko stopi malo bliže, razloči prav tankó.

Ko misli: dva koraka, in ves zaklad je moj,
Zavpije bela žena: Predrzní grabež, stoj!
In ko zapazi, da je postala srden zmaj,
Ki žuga va-nj se speti, spusti se v tek nazaj.

Napné vse sile, teče, kar ga nogé nesó,
Za njim pa zmaj srditi, ko lovec za zverjó;
Pa vem, da bi do grada pritekel živ ne bil,
Ko ta blesk svita zmaja ne bil bi ukrotil.

Za mizo bega spehan in groze zvit sedí;
Vesel da vidi solnce, ki čisto prisvetí,
Zaklinja in rotí se, si vošči vse gorjé,
Če še kedaj po mraku spod svoje strehe gré.

Kar vdova zadovoljna, hvaležna umrla je,
Ga bilo ni, da bil bi tje k groblji upal se,
Zató pa žena v miru, če jasne so nočí,
Pri njej o slednjem ščipu zaklad svoj še suší.

Fr. Svetličič.